

GHEORGHE MAGHERU

(1804—1880)

de dr. ION MOCIOI

Între marii revoluționari pe care Gorjul i-a dat istoriei României se află generalul Gheorghe Magheru, cunoscutul conducător al oștirii române în revoluția de la 1848. Figurii sale luminoase i s-au dedicat cărți¹ și studii,² o statuie³ și opere plastice ale desenului și culturii⁴ iar colecții din arhive⁵ păstrează mărturii ale vieții lui intense. Din cînd în cînd, cercetătorii descoperă încă documente⁶ rătăcite, de întregire a cunoștințelor despre o personalitate rămasă vie, model de dăruire în lupta pentru prosperitatea patriei, pentru libertate și un viitor fericit. Pentru tineri, Megheru este figura eroului cu nimb de legendă, cu toate că de la moartea lui a trecut abia un veac. Cu fiecare generație, eroul trece în nemurire.

Gheorghe Magheru a fost fiul curajos, ager și îndemînatec al unei familii gorjene cu opt copii, din Bîrzeiul de Gilort, azi comuna Albeni. S-a născut în anul 1804 în curtea bisericii din deal,⁷ a frumosului sat de moșneni. Mama sa a fost Bălașa. Tatăl viitorului general se numea popa Ion Măgheru, om trecut de vîrsta tinereții la 1804, dovadă că la 1767 a hotărnicit moșia satului.⁸ Fratele tatălui și unchiul eroului a fost căpitanul Șerban Magheru, vistier, care la 1800 a reconstruit biserica din sat, a ajuns armaș și vistier al doilea și a murit în anul 1820.⁹

Bunicul generalului, tatăl popii Ion Măgheru și al căpitanului Șerban Măgheru, a fost protopopol Ion Măgheru, iar bunica se numea Stanca, ei fiind ctitorii bisericii de zid de la 1775 de pe dealul din stînga Gilortului, unde sînt pictați.

Fratele bunicului generalului a fost un alt Șerban Magheru, polcovnic, despre care se știe că în războiul ruso-turc din 1769—1774 a primit acte de la țarina Ecaterina și avea să

moară în acei ani într-o bătălie cu rușii la Preajba, lângă Tîrgu-Jiu.

Strămoșii dinții ai generalului au venit din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XVII-lea și aveau ranguri de noblețe și diplome în limba latină pentru bravuri militare în Ardeal. Se pare că înaintașul tuturor Măgherilor stabiliți în Bîrzeiu de Gilort a fost Vlad, poreclit Măgheariu, venit de peste munți.¹⁰

În familia părintească, Gheorghe Magheru a avut un frate, Ion, și șase surori — Zamfira, Elena, Smaranda, Maria, Bălașa și Stana. În biserica de la 1824 din Bîrzeiu de pe malul drept al Gilortului sînt zugrăviți cei doi frați cu soțiile, fiii lor și rude¹¹.

Copilăria lui Gheorghe Magheru trebuie să fi fost fericită, fiind trăită la Bîrzeiu, în familia cu copii mulți dar întărită a popii din sat, în care s-a născut. A crescut în atmosfera de patriotism și de preocupări militare ale rudelor apropiate. Fratele tatălui, căpitanul Șerban Magheru s-a purtat vitejește în evenimentele ostășești, fiind comandir în războiul austro-ruso-turc din 1788—1792. Copilul ce va deveni general la 1848 a auzit povestindu-i-se despre onorurile primite, de unchiul său Șerban, de la domnitorul N. Mavrogheni, despre caftanul roșu și calul domnesc cu șă și frîu ce i s-au oferit în fața întregii oștiri și a arnăuților pentru vitejie, ceea ce a impresionat ani de-a rîndul neamul Magherilor.

Același unchi s-a evidențiat în luptele cu cîrjali între 1802—1806, de la Obîrșia și Piscoi, localități din Gorj, unde acesta l-a învins pe Bechir Aga și l-a prins de viu, victorie pentru care a primit carte de mulțumire de la vodă Ipsilanti. Șerban Magheru a fost comandantul tuturor voluntirilor din Valahia Mică, în Oltenia după 1770.¹² Exemplul înaintașilor și victoriile lor în lupte au orientat formarea tînărului Gheorghe Magheru pentru preocupări militare. Epoca tristă a administrației turco-fanariote din țară și împilarea din partea jefuitoarelor străini au fost bine înțelese de Magheru încă din copilărie. Astfel Magheru a fost „de copil deprins cu armele și bătăliile“, cum spunea Ion Maiorescu, dascălul craiovean.¹³

În ce privește studiile pe care le-a urmat Gheorghe Magheru, acestea nu puteau fi, înainte de 1830, decît învățătura din chilia bisericii din Bîrzeiu, pe care o făcea tatăl său, popa Ion Măgheru, și celorlați fii din sat. Dascălul Ion Maiorescu din Craiova, cel care l-a sprijinit pe generalul Magheru în 1848, scria despre rivna acestuia pentru învățatură: „Mai a -

daug despre el că, deși n-are altă învățătură decît ceea ce au toți boiernașii noștri, el a studiat mult, adică a citit și i-a plăcut a fi în relațiune cu toate notabilitățile școlastice și literare în care a găsit amor de adevăr și naționalitate¹⁴. Toată viața, Magheru a fost pasionat de lectură și de studiu ca autodidact.

Intrarea lui Gheorghe Magheru în viața socială a fost timpurie. La vîrsta de 10 ani, în 1814—1815, trăise ca și părinții săi, teama că bandele turcești vor da foc satelor de pe Gilort cum procedaseră cu orașul Tîrgu-Jiu. Cîțiva ani mai tîrziu, la 17 ani, a urmărit cu interes revoluția condusă de Tudor Vladimirescu. În 1821 fratele său, Ion, era căpitan de panduri. După înăbușirea revoluției, Magheru, trecînd vîrsta majoratului, se înrolează ca pandur și ia parte la paza județului.¹⁵ Din aceeași perioadă poartă rangul de logofăt¹⁶ fiind mare demnitar în ierarhia boierilor români. Trebuie să-i fi cunoscut, deci, pe căpitani panduri Prodan, Macedonki și Mihaloglu care luptaseră cu Tudor Vladimirescu, iar după moartea acestuia s-au risipit în munți ca haiduci, de unde îi atacau pe turci.

Cu toate că era boier cu rang de demnitar, Gheorghe Magheru și-a ales calea armelor, devenind șeful pandurilor olteni, un al doilea Tudor Vladimirescu. Ca șef al pandurilor îl găsim și în timpul războiului ruso-turc din 1828, la care a luat parte și a excelat în bătălia de la Băilești din 14 septembrie.¹⁷ Avea 25 de ani. Tot atunci, la 30 august, i-a alungat pe turcii ostroveni de la Adakaleh, care au dat foc orașului Tîrgu-Jiu. Cu potera pe care o conducea, venind de la Mehedinți, a găsit orașul în flăcări, cu 18 case aprinse. A stins focul pornind dinspre podul Jiului spre centrul orașului și i-a bătut pe turci, urmărindu-i pînă în dealul Bujorăscu, la 30 km distanță. Îl prinde viu pe Ghioler Asan, conducătorul bandiților, și-l predă generalului Frobaron de Geisman, comandir al trupelor rusești în războiul cu austriei.¹⁸

Războiul ruso-turc a continuat și în anul 1829, iar Magheru, deși și-a adus noi contribuții în lupte, permanent s-a preocupat și de paza orașului Tîrgu-Jiu. De aceea, la 10 noiembrie 1829, cetățenii orașului îi adresează o scrisoare de mulțumire¹⁹ ca unui devotat fiu al Gorjului. Scrisoarea avea în vedere în primul rînd victoria lui Magheru de la 30 august 1828 : „Orașu(l) acesta Tîrgu-Jiului și mai înainte la alte întîmplări au fost supus, la multe pagube, primejdii, nevoi și necazuri, avîndu-și starea, în bătaia biciului turcilor și a hoțomanilor ostrovului ce se cheamă Adacalesi. Dar mai ales în

curgerea acestui război din leatu 1828 și 1829 cu deosebire au avut frică a nu se prefaca în cenușă ca Cernețu, neaflîndu-se oaste aci (...)“ Mai departe se precizează în scrisoare că atunci cînd turcii se pregăteau să continue, în 1828, arderea orașului, „să-și săvîrșească cugetul cel rău și cu cea peste tot ardere a orașului, i-au călcat dum(nea)lui mai sus pomenitul (Gheorghe Magheru) i-au sfărîmat, i-au izgonit și i-au gonit pînă unde i-au ajuns și i-au prins, care după a lor fapte și-au luat și pedeapsa (...) Drept aceea, pentru acest fel de slujbă, vrednicie și credință, rămînîndu-i tot orașul și jud(e)t(u)l îndatorat a-l pomeni, i-au dat și această carte de mulțumire spre a-i fi de mare credință în toată vremea“. ²⁰ Gheorghe Magheru, biv vtori vistier, era în 1829 boier de proprietăți — moșie, munte, moară. ²¹ Țarul Rusiei i-a acordat ordinul „Sf. Ana“, cu gradul de cavaler, aureolîndu-i faptele de vitejie dovedite în războiul ruso-turc, la Șișești — Mehedinți și Băilești.

După pacea de la Adrianopol, s-a oprit la București, ca participant la luptele politice și sociale determinate de „Protektoratul rusesc“. Aplicarea „Regulamentului organic“ nu i-a oferit însă o ocupație militară. După 1830, cîrmuitorii vremii l-au numit în magistratura din Gorj. A ajuns președinte al maghistratului la Tîrgu-Jiu abia în 1836. În acest răstimp, fiind o personalitate a orașului, Magheru este trimis, împreună cu Constantin Roșianu, în 13 iulie 1833, la prezidenția rusească din București pentru a duce rugămintea gorjenilor de a nu li se desființa județul. În acest scop i s-a dat „carte“ de împuternicire, în care se spune : „Obștea orașului Tîrgu-Jiului, printr-această carte a noastră facem deputați din parte-ne pă dum(nea)lor Gheorghe Magheru biv v(tori) vist(ier) și cavaler și Constantin Roșianu sin v(tori) vist(ier) (Roșianu) să fie ca o gură a noastră a tuturor să ducă jălbile ce le-au dat către înalt excelenția sa deplin împuternicitul prezident, către slăvitul sfat administrativ și către alți slăviți, patroni ai patrii, să arate și cu graiul lo(r) omilitele noastre rugăciuni a nu să desființa județu(l) acesta Gorji și a ne înștiința dacă poate fi primită și venirea noastră a tuturor la București, ca să înființem ceea ce și dum(nea)lor pot înființa, pricinile care ne silesc și pă noi și pă toți lăcuițorii(i) județului a face aceste rugăciuni. Și spre a fi cunoscuți de deputați ai obștii noastre, le-am dat această carte cu iscăliturile noastre, pă a căror urare și mulțumire vom rămîne și noi mulțumiți și odihniți“. ²²

Lucrînd în cadrul magistratului de la Tîrgu-Jiu s-a preocupat de dezvoltarea oraşului — pietruirea şi lărgirea străzilor, alinierea caselor şi grădinilor, hotărnicia localităţii, creşterea numărului ştiutorilor de carte şi bunul mers al şcolii locale în 1832, întemeierea unui spital prin subscripţii în 1835. În 1832 a înfiinţat şcoli cu cîte doi dascăli în satele unde familia sa deţinea moşie, la Maghereşti (Săcelu), Negoieşti (Prigoria) şi Cilnic.

În aceeaşi perioadă sprijinea oamenii săraci. Pentru că „ţine parte jelbarilor“ este tras la răspundere, în 1834, de către ocîrmuitorii judeţului Gorj, care-i compun un dosar „Pricina serdar Gheorghe Magheru Tg.-Jiu“²³, însă, meritele sale pentru dezvoltarea oraşului şi judeţului pun în umbră încercările acestora. În 1836, cîrmuitorul din Gorj îi prezintă mulţumiri lui Gheorghe Magheru pentru construirea unui pod peste Gilort. După această dată, ca serdar şi om de vază al judeţului primeşte funcţii alese. Între anii 1840—1842 figurează pe lista preşedinţilor de maghistrat din Tîrgu-Jiu, fiind deci primar al oraşului.²⁴

Magheru a iubit oraşul Tîrgu-Jiu şi oamenii săi. A dovedit-o prin fapte. Cînd, în 1833, obştea a hotărît să i se trimită 28 galbeni împărăteşti pentru serviciile aduse în menţinerea judeţului, el i-a refuzat categoric. Atunci a spus : „(...) deşi am cercetat osteneli şi altele, dar le socotesc ca o picătură de apă, în noianul mării, pe lângă datoria ce am către neam, şi patrie, şi mai ales către oraşanii mei pentru care sînt gata oricînd nu numai a alerga şi osteni, ci şi chiar a mă jertfi de a vă fi de trebuinţă pentru obştesc folos (s.n.) precum le-am şi arătat acest semn de credinţă în trecutul război. Pentru mine cea mai mare bunătate ce mi se poate face este numai ca să primească şi această puţină slujbă ce am făcut ca un prinos al datoriilor mele, şi voi fi prea mulţumit că, precum altădată şi acum am putut contribui patrioţilor mei, iar cei douăzeci şi opt galbeni şi trimisăi la cinstitul maghistrat unde vor sta depozitoriţi şi hotărîţi a se da în plata lipsei sîmbrii doctorului ce se va orîndui la acest oraş“.²⁵

Tot Magheru a intervenit pe lângă domnitorul ţării în 1840 pentru înfiinţarea drumului pe defileul Jiului, „de la Tîrgu-Jiului pînă în dreptul drumului din ţinutul Austriei“. În anul următor a trecut hotărît la alinierea străzilor din Tîrgu-Jiu²⁶ şi „a se aşterne cu piatră, adecă a se face caldarim, pe şapte uliţi“. A încurajat industria manufacturieră, sprijinind cu 25 galbeni împărăteşti pe Drexler, „clăditorul fabricii

de porțelane din orașul Tîrgului“, sub motvul „ca să nu șază fabrica nesăvîrșită“. ²⁷ A oferit, în 1840, bani din cutia magis-
tratului pentru cărți la biblioteca școlii publice conduse de profesorul Constantin Stanciovici-Brănișteanu. ²⁸

Fusese căsătorit, dar din 1837 i-a murit soția, Ancuța Pleșoianu, rămînîndu-i trei copii — Alexandrina, Gheorghe (Ghiță) și Ecaterina. Avea să se căsătorească din nou, a doua soție fiindu-i Maria Caramalău, fiica clucerului Iordache Cîrcotă, cu care nu s-a înțeles și avea să se despartă după cîțiva ani. Al patrulea fiu i-a fost Romulus.

Deși s-a legat atît de mult de orașul Tîrgu-Jiu, Gheorghe Magheru s-a stabilit pentru o perioadă la Caracal, între 1842 — 1848. Dar, nu și-a uitat orașul, unde avea casă, și județul, unde avea moșie în cîteva sate. Astfel, în 1844, cînd domnitorul Gheorghe D. Bibescu a vizitat orașul, a venit și el în întîmpinare, și a oferit 600 lei pentru a-i face suveranului o primire strălucită. ²⁹ În 1845 a venit la Tîrgu-Jiu din nou și, împreună cu alți doi serdari, a înființat un pension privat pentru fete. La Caracal a ocupat, pînă în 1846, postul de președinte al Tribunalului județului Romanați, ³⁰ apoi a devenit prefect al acestui județ pînă la izbucnirea revoluției din 1848 în Țara Românească.

Fiind la Caracal, Magheru a întretinut o prietenie deosebită cu alți tîrgujieni și gorjeni, între care Cristian Tell, comandantul batalionului militar de la Giurgiu, și căpitanul Nicolae Pleșoianu, comandantul companiei de soldați de la Izlaz. Din anul 1837, cînd transilvanul Ioan Maiorescu s-a stabilit ca profesor la Craiova, Magheru a legat o strînsă prietenie ³¹ cu el. În 1847 Maiorescu a devenit inspectorul școlilor din Oltenia și l-a întîlnit mai frecvent pe Magheru, chiar la Caracal și, desigur, la Craiova, prilej de a dezbate idei și politica vremii. Prin intermediul acestuia Magheru s-a abonat ani de-a rîndul la gazetele și foile literare ale Brașovului. ³² Ca ocîrmuitor al județului Romanați, Magheru îl sprijinea și pe August Treboniu Laurean în difuzarea „Magazinului istoric pentru Dacia“. ³³

Anul 1948 este apogeul activității progresiste, revoluționare, a lui Gheorghe Magheru. Revoluția inițiată de grupul „Frăția“ trebuia să înceapă sprijinită de brațul armat al lui Magheru în districtul condus de acesta, de aceea, sosind în țară de la Paris, Bălcescu l-a căutat pe Magheru la Caracal, pentru a stabili programul ei. Nereușind să-l întîlnească pe prefectul Magheru în capitala districtului acestuia, Bălcescu

l-a rugat pe Cristian Tell, prietenul lor apropiat, să-i vorbească demnitarului de Romanați despre programul revoluției.

Tell l-a căutat pe Magheru, după dorința lui Bălcescu, expunându-i programul. Mai târziu, cînd amîndoi vor fi exilați în urma revoluției, Tell avea să-și amintească de acest moment : „Cu el ,(Magheru), am făcut primul legămînt de a scăpa țara de pradă și anarhie. Cu dînsul doresc, d-o fi să mai intru în țară, să fiu nedezlipit“.³⁴ Asemenea prietenie exemplară i-a unit pe cei doi gorjeni în luptă, la bine și la rău.

Tell l-a vestit, la 2 iunie 1848, și pe Nicolae Pleșoianu de începerea revoluției, scriindu-i pe înțelesul acestuia că „părinții demoazellii au primit cererea mea și că o să vie cu mireasa la Izlaz pentru a face nunta“.³⁵ La propunerea lui Tell și la acceptul lui Magheru și Pleșoianu, revoluția avea să înceapă la Izlaz, în districtul Romanați, la 9 iunie 1848.

Pentru declanșarea evenimentului, au sosit la Izlaz și s-au întîlnit acolo, încă din 7 iunie, Christian Tell, Ion Eliade, Ștefan Goleșcu, Nicolae Pleșoianu și popa Șapcă. I-au scris lui Magheru despre prezența lor și pregătirile ce se fac.

În 9 iunie, la Izlaz, revoluția a fost declanșată, după rostirea unei slujbe religioase și sfințirea steagului revoluționar de popa Șapcă, prin citirea proclamației către țară de Ion Eliade, cel ce a anunțat și componența noului guvern provizoriu, format din cei de față și Gheorghe Magheru, prefectul care era absent. Guvernul provizoriu a cerut în aceeași zi domnului, lui Gheorghe Bibescu, să recunoască proclamația drept constituție a țării sau să abdice.

Magheru este încunoștiințat de Ion Eliade printr-o scrisoare asupra evenimentului : „Iubitul meu domn, se alătură d-tale adresa ce Guvernul provizoriu trimise m.-sale, domnului ales Bibescu. Astăzi, după țere monie, plecarăm spre Caracal. De acolo îți vom scrie (...)“³⁶ Magheru se deplasase însă în ziua de 9 iunie pînă aproape de Izlaz, supraveghînd succesul noului guvern. Eliade va afla despre vizita lui Magheru pînă aproape de Izlaz și despre faptul că el nu a semnat scrisoarea către domn. Din prudență și din respect față de omul Gheorghe Bibescu, care era originar de la Tîrgu-Jiu, Magheru n-a semnat scrisoarea către domnitor, dar nu s-a opus ei. Eliade, însă, crezîndu-l „turburat“ pe Magheru, nu-l întîlnește a doua zi și-i scrie, amînînd întrevederea cu încă o zi : „Cu destulă întristare aflai printr-o scrisoare că ai venit pînă lîngă Izlaz și nu ne-am putut întîlni. Mîine la prînz să ne vedem sănătoși. Cu venirea lui Navara și d-lui Arcescu, aflai că n-ai iscălit

adresa către fostul domn. Aceasta a fost actul cu nr. 1 ce mi-a părut rău că amicul meu n-a figurat într-însul, cînd sînt sigur că va avea unul din cele mai frumoase roluri în lucrarea regenerației. Crezîndu-te tot parte a guvernului provizoriu, adresam această hîrtie către magistrat, iar nu către dt. Sînt trist fratele meu, că ai fost așa de fără veste turburat, încît n-ai știut a profita de ocazie.

Crede-mă că îți doresc gloria mai mult decît însuși dt (...)"³⁷

La Caracal, în 11 iunie, guvernul provizoriu este întîmpinat de Gheorghe Magheru și dorobanții din oraș, care îl primesc cu urale, cu toate că marele vornic al țării, Al. Villara, îi ceruse prefectului de Romanați să-l aresteze pe Ion Eliade. În aceeași zi, revoluția izbucnea victorios în Capitală, unde nepotul lui Magheru a citit proclamația. Guvernul de la Izlaz, din care făcea parte și Gheorghe Magheru, numește în locul acestuia ca prefect de Romanați pe I. Arcescu. Astfel, Magheru a intrat în focul revoluției, cu toată răspunderea ce și-o asumase, cu mult mai înainte, împreună cu Tell.

Evenimentele se precipită zi de zi. Sîmbătă, 12 iunie, membrii guvernului provizoriu, 500 dorobanți, și o mulțime de săteni pleacă la Craiova, unde cîrmuitor de Dolj era Iancu Bibescu, fratele domnitorului, care făcea pregătiri de opoziție prin colonelul Vlădoianu, comandantul regimentului 1. Magheru, însoțit de alți 200 dorobanți, se întîlnește seara, cu „tabăra“, la Coșoveni. La intrarea lor în Craiova, în duminica următoare, Iancu Bibescu și Vlădoianu părăsesc orașul, iar oficialitățile magistratului și locuitorii îi primesc pe revoluționari cu piine și sare, în piața de la Școala centrală. Ioan Maiorescu, prietenul lui Magheru, citește proclamația pentru orașeni, în fața școlii, iar Eliade pentru oficialitățile locale, într-o sală a școlii. Reacțiunea a încercat arestarea guvernului provizoriu, dar intervenția lui Magheru a stăvilit succesul ei. La Craiova, Magheru și guvernul provizoriu au rămas trei zile, apoi au plecat la București, sub escorta oastei lui N. Pleșoianu.³⁸

Fiind la Craiova, guvernul provizoriu a trimis proclamația și instrucțiuni de aplicare la Gorj. În 14 iunie, a numit noi administratori de județe: Barbu Vlădoianu la Gorj, D. Filișanu la Dolj, Grigore Bengescu la Mehedinți, C. Cerchez la Vilcea și N. Opran la Romanați.³⁹ Ulterior unii dintre aceștia au fost schimbați.

După alte trei zile guvernul provizoriu ajunge la București. În 18 iunie, Magheru este numit, căpitan general al tuturor trupelor neregulate de dorobanți și panduri din România și inspector general al tuturor gvardiilor naționale,⁴⁰ dar este lăsat să plece din București în Oltenia, pentru organizarea armatei, abia la 12 iulie,⁴¹ după aproape o lună, ceea ce a dat posibilitatea recțiunii de a hotărî soarta revoluției.

Din Oltenia, Magheru își recrutează dorobanții pentru tabăra de la Rîureni—Vâlcea, în iulie—august 1848.⁴² Abia în septembrie a putut strînge și o parte dintre panduri. Informații mereu de Tell prin scrisori,⁴³ despre situația din București, a ajuns la concluzia necesității luptei armate pentru salvarea revoluției. De aceea, îi scria lui Pleșoianu : „(...) inamicii noștri, nemulțumiți cu toate concesiile ce s-au făcut, au hotărît a noastră pierdere și sclavie (...). M-am gîndit în tot timpul cum am putea sluji-o mai bine și m-am pătruns că numai făcînd o împotrivire disperată am putea scăpa oncarea revoluției noastre și viitorul poporului român“.⁴⁴

„Concesiile“ pentru boieri însemnau abaterea Guvernului provizoriu de la articolul 13 din proclamație, referitor la împrumutarea clăcașilor. Întîrzierea alegerilor pentru constituantă era o altă greșeală. Magheru, un revoluționar clarvăzător, și-a dat seama și de faptul că rezistența armată nu va fi cu izbîndă deplină dacă nu vor fi împrumutăriți clăcașii. Convins de necesitatea îndeplinirii acestui deziderat, deși era boier și avea proprietăți, îi scria lui C.A. Rosetti, la 5 septembrie 1848 : „ar fi neapărată trebuință ca Ministerul din Lăuntru să obștească în țară acum pe dată, emanciparea completă a clăcașilor“.⁴⁵ Guvernul nu a aplicat, însă, Constituția, nu a sprijinit clăcașii, subminînd succesul revoluției.

În septembrie 1848, apare un nou element, decisiv în cel mai înalt grad pentru înfrîngerea revoluției, intervenția armată a trupelor rusești și turcești. Luptele din Dealul Spirii, din 13 septembrie, nu-l sperie pe comandantul general al oștirii revoluției.

Istoria va trebui să recunoască că generalul Gheorghe Magheru, văzînd contradicțiile Guvernului provizoriu și iminența trupelor străine împotriva acestuia, și-a luat asupra sa, ca un mare revoluționar, sarcina apărării revoluției de la 1848. Ca și Tudor Vladimirescu la 23 ianuarie 1821, Gheorghe Magheru lansează, la 14 septembrie 1848, o Proclamație către popor, chemîndu-l la luptă cu astfel de cuvinte : „Aideți dar, frații mei români ! Alergați cu orice arme veți avea, securi, lănci,

coase, puști... alergați sub steagul libertății și aideți cu toții să ne luptăm și să păstrăm sfintele drepturi ce păgînii vor să ni le hrăpească!".⁴⁶ Conducătorul oștirii populare nu recunoștea reinstituirea guvernului parlamentar de la 13 septembrie 1848 și se adresa sultanului turcilor, cu deosebită îndrăzneală cerîndu-i să respecte autonomia țării. În tabăra regenerației de la Rîureni soseau tot mai mulți oameni din popor pentru a-și jertli viața în cauza revoluției.⁴⁷

În această situație, turcii și rușii își îndreaptă oștirea numeroasă spre Rîureni. Forțele potrivnice depășesc ca număr de oameni și ca dotare de luptă oștirea populară condusă de Magheru. La 21 septembrie se publică somația turcilor către generalul român, ca o declarație de război. Tei și Eșade îi scriau comandantului oștirii formate în Valahia Mică îndemnuri de evitare a vărsării de sînge într-o măcelărie fără izbîndă pentru români. Consularii străini, îndeosebi cel englez, intervin pentru renunțarea la luptă.

Generalul Magheru, lucid ca în atîtea situații de luptă, strînge consiliul comandanților de la Rîureni, în seara zilei de 27 septembrie, și, împreună hotărîsc dizolvarea taberei de rezistență. La 28 septembrie 1848, generalul predă armele și munițiile administratorului din Vilcea, ia pașapoarte pentru el și ofițerii săi și trece, odată cu ei, munții, la Sibiu,⁴⁸ în exilul care va dura nouă ani.

Generalul Puchner, comandantul habsburg de la Sibiu, a pofțit „politicos“ pe cei 34 emigranți români din toamna lui 1848, capi ai revoluției, să părăsească Transilvania. Magheru, după încercarea nereușită de a se uni cu armata lui Kossuth, pleacă silit, la 9/21 noiembrie 1848, pentru a continua exilul în Europa, cu destinația inițială Frankfurt. S-a stabilit, însă, la Viena.

Timpul exilului a fost o luptă continuă dusă de Magheru în străinătate pentru independența patriei. Un memoriu al său din 1854 a fost bine primit la Constantinopol,⁴⁹ după cum aprecia Ion Ghica.

După reîntoarcerea în țară la 1856, Magheru a jucat un rol important în acțiunile politice care au pregătit marele act istoric al Unirii Principatelor Române, a Moldovei cu Țara Românească. Ca mare proprietar, în rang de paharnic de la 1857, va fi deputat în Divanul ad-hoc.

După 1864, Magheru a militat pentru independența și consolidarea statului român, pentru propășirea națională. În

1877, bătrîn fiind, saluta cu admirație trupele române aflate în marș la Calafat pentru a trece Dunărea împotriva turcilor.⁵⁰ A trăit momentul eliberării României de sub jugul turcesc.

Generalul Gheorghe Magheru a murit la 76 ani, în 30 martie 1880, la București,⁵¹ unde se afla bolnav. Rămășițele sale pămîntești au fost aduse la Tîrgu-Jiu și înmormîntate în cimitirul orașului. Pe crucea de mormînt s-a scris : „Trecătorule, aici repauzează generalul Gheorghe Magheru, născut în 1804 și decedat la 1880, luptător fără preget pentru mărirea țării sale, pentru triumful dreptății și democrației. Eternă fie-i memoria !“. Etern să-i fim recunoscători !

N O T E

¹ Apostol Stan, Constantin Vlăduț, Gheorghe Magheru, București, Editura Științifică, 1969, 165 pag. ; *Documente privind anul revoluționar 1848*, București, 1962, etc.

² Dragoș Sterian, *Tabăra de la Răureni*, în : „Studia et acta Muzei Nicolae Bălcescu“, Bălcești, 1969, p. 193—225 ; Ion Lupeș, *Descendența transilvăneană a lui Gh. Magheru...*, în : „Analele Academiei Române“, Mem. sect. ist., s. III, t. XXII. etc.

³ Statuia *Gheorghe Magheru*, de Vasile Năstăsescu, amplasată la Tîrgu-Jiu în 1972.

⁴ Unele de autori necunoscuți.

⁵ Alexandru Bălăntescu, *Arhiva Generalului Gheorghe Magheru*, Catalog de documente (1582—1880), București, 1968, 186 p + 16 file facs.

⁶ M. Regleanu, *O scrisoare necunoscută de la Gheorghe Magheru*, în : „Revista arhivelor“. VII, nr. 2, iulie—decembrie 1964, p 250—258 ș.a.

⁷ (Bărbulescu, Jean), *Generalul Gheorghe Magheru*, în : „Calendarul Gorjului“. Tg.-Jiu, 1925, p. 35.

⁸ Ștefulescu, Alexandru, *Gorjul istoric și pitoresc*, Tip. N.D. Miloșescu, Tg.-Jiu, 1904, p. 393.

⁹ Vezi : „Gorjanul“, Tg.-Jiu, XV, nr. 27—28, 24—31 iulie 1938.

¹⁰ Vezi : „Gorjanul“, Tg.-Jiu, XIV, nr. 45—46, 1—8 decembrie 1937.

¹¹ Ștefulescu, Alexandru, op. cit., p. 395—396. Sînt zugrăviți : Ion Magheru, soția Ecaterina, fiii Niță și Maria, împreună cu Gheorghe Magheru, soția Ancuța Pleșoianu și fiii lor Gheorghe și Alexandrina. Gheorghe Magheru și soția sa sînt zugrăviți și în biserica din Vladimir, Gorj -- vezi *ibid.*, p. 359—360.

¹² Idem, *Istoria Tîrgu-Jiului* ; Tg.-Jiu, Tip. Nicu D. Miloșescu, p. 90, 112—113, 124, document publicat de prof. dr. Ion Maghieru, în : „Gorjanul“, Tîrgu-Jiu, nr. 44, 27 noiembrie 1937.

¹³ Nicu Dumitru, *Gheorghe Magheru*, în : „Munca“, București, 15 iunie 1973.

¹⁴ Idem, loc. cit.

¹⁵ Micu Gheorghe, *Generalul Gheorghe Magheru*. în : „Gazeta Gorjului“, Tg.-Jiu, anul I, nr. 6, 30 martie 1968, p. 8.

¹⁶ Vezi : „Gorjanul“, Tîrgu-Jiu, XV, nr. 19—20, 23—31 mai 1938, p. 2.

- ¹⁷ Calotescu, I. Th., *Generalul Gheorghe Magheru*, în: „Amicul poporului“, Tîrgu-Jiu, anul I, nr. 4, august 1898, p. 123; (Bărbulescu, Jean), *Generalul Gheorghe Magheru*, în: „Calendarul Gorjului“, Tîrgu-Jiu, 1925, p. 35.
- ¹⁸ Vezi: Ștefulescu, Alexandru, op. cit., loc. cit.
- ¹⁹ Vezi Maghieru, I. *Din trecutul Gorjului*, în: „Gorjanul“, Tg.-Jiu, XV, nr. 18, 15 mai 1938, p. 5.
- ²⁰ Mocioi, Ion, *Gheorghe Magheru*, în: „Gazeta Gorjului“, Tg.-Jiu, II, nr. 14, 4 aprilie 1970, vezi și: Udriște, Elena, *Generalul Gheorghe Magheru — cetățean de onoare al orașului Tîrgu-Jiu*, în „Gazeta Gorjului Tg.-Jiu, anul V, nr. 618,7 octombrie 1972; Arh. St. Tg.-Jiu, fond Primăria oraș, Tg.-Jiu, Dosar 7/1833, f. 14.
- ²¹ Cf. *Catagrafia oficială pe 1829*, publicată de Ioan C. Filitti.
- ²² Scrisoarea se află în colecția Muzeului „N. Bălcescu“ din Bălcești — Vilcea. Reprodusă de Udriște, Elena, op. cit., loc. cit.
- ²³ Dosarul se păstrează la Filiala Tg.-Jiu a Arhivelor Statului. Împotriva sa se ridică prefectii Piciu Cătuneanu, Grigore Călinescu, Constantin Cerchez și alții.
- ²⁴ Vezi: Ștefulescu, Alexandru, op. cit., p. 112; Arhivele Statului, Tg.-Jiu, fond Primăria oraș Tîrgu-Jiu, dosar 30/1840, filele 29—35.
- ²⁵ Stănoiu, C, *Gheorghe Magheru*, în: „Coloana, Tîrgu-Jiu, decembrie 1970.
- ²⁶ Arhivele Statului Tîrgu-Jiu, fond Primăria oraș Tg.-Jiu, dosar 37/1841, fila 1.
- ²⁷ Idem, dosar 24/1839, filele 1, 3, 7.
- ²⁸ Idem, dosar 35/1840, filele 51—52.
- ²⁹ Ștefulescu, Alexandru, op. cit. p. 52.
- ³⁰ Idem, p. 283.
- ³¹ N. Bălcescu, V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, București, 1912, p. 144.
- ³² Arhivele Statului Craiova, fond Magheru, pach. XXXV/33.
- ³³ C. Bodea.
- ³⁴ Dintr-o scrisoare a lui Tell către soție, p. 312 la 10. III. 1854. Vezi: M.I.J.P., coresp., inv., 1468/2.
- ³⁵ N. Pleșoianu, *Memoriu asupra revoluției din 1848*, document păstrat la Biblioteca Centrală de Stat, fila 4.
- ³⁶ Biblioteca Academiei R.S.R., Coresp., inv. 148237.
- ³⁷ Idem, inv. 148238.
- ³⁸ Colecția Bibliotecii Centrale de Stat, fond St. Georges, pach. CCVI/4, fila 13.
- ³⁹ Vezi *Anul 1848*, vol. I, p. 561.
- ⁴⁰ Idem, vol. I, p. 561.
- ⁴¹ Idem, vol. II, p. 432—433.
- ⁴² Vezi: Arhivele Statului Craiova, fond Magheru, pach. XIV/4, filele 5, 15, 23, 24, 35, 47, 55.
- ⁴³ *Anul 1848*, vol. III, p. 78—79.
- ⁴⁴ Idem, vol. IV, p. 174.
- ⁴⁵ Idem, vol. IV, p. 214.
- ⁴⁶ Idem, vol. IV., p. 355.
- ⁴⁷ C. Florea, V. Tamaș, *Tabăra din Cîmpul lui Traian*, în: „Argeș“, Pi-tești III, nr. 6(25), iunie 1968.
- ⁴⁸ S. Albini, *1848 în Principatele Române*, București, 1910, p. 165.
- ⁴⁹ Colecția Bibliotecii Academiei R.S.R., Coresp. inv. 48972.
- ⁵⁰ Gh. Micu, op. cit., loc. cit.
- ⁵¹ Vezi și „Piinea vieții“, Tîrgu-Jiu, an. I, nr. 24, 15 iulie 1930, p. 178.